

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Hariduse ümbermõtestamine: investeerimine oskustesse paremate sotsiaalmajanduslike tulemuste nimel”

COM(2012) 669 final

(2013/C 327/12)

Raportöör: **Mário SOARES**

Kaasraportöör: **Pavel TRANTINA**

20. novembril 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Hariduse ümbermõtestamine: investeerimine oskustesse paremate sotsiaalmajanduslike tulemuste nimel”

COM(2012) 669 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 26. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (10. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 154, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee peab komisjoni algatust üldjoontes kiiduväärseks, iseäranis selle püüdi võidelda noorte tööpuudusega, ent leiab, et teatise sisu ei vasta pealkirjas „Hariduse ümbermõtestamine” väljenduvale ambitsioonikusele.

1.2 Praegune majandus- ja sotsiaalkriis surub Euroopa Liidu riikidele, eeskätt neile, mille suhtes kohaldatakse eelarve kohandamise programme, eelarveotsustes peale piiranguid – olukord, mida teravdab veelgi ELi enda eelarve vähendamine. Komitee hoiatab, et hariduseelarvete kärpimine peidab endas ohtu, et vajalikuks peetud algatustest ja ettepanekutest saavad vaid hea tahte avaldused.

1.3 Olles teadlik käsitlemist vajavatest olulistest puudustest haridussüsteemis ja lahendust ootavatest probleemidest koolide ja töökohtade seotuse alal, soovib komitee edastada järgmised soovitused.

Euroopa institutsioonid peaksid

1.3.1 läbi vaatama praegused haridus- ja koolitusandmete kogumise, esitamise ja tõlgendamise mehhanismid, et tagada nende läbipaistvus ja võrreldavus;

1.3.2 läbi vaatama ka Euroopa praegused haridusprotsessid ja juba kasutuselolevad eri vahendid, samuti hoolitsema iseäranis kvaliteedi tagamise Euroopa standardite ja suuniste muutmise eest;

1.3.3 ellu rakendada praegu kavandatavad meetmed, hõlmates need teistesse algatustesse, mille eesmärk on integreerida noored tööturule, sh iseäranis algatuse „Noorte liikuvus” tööhõive ja ettevõtluse tegevuskavva;

1.3.4 kindlustama, et ELi järgmises eelarves eraldatakse kogu programmi ja eeskätt hiljuti heaks kiidetud noorte tööhõive algatuse jaoks vajalikud vahendid.

Liikmesriigid peaksid

1.3.5 läbi vaatama tööhõive ja kvaliteetsete avalike teenustega seonduva poliitika ja/või seda tulevikkuvaatavalt ajakohastama, veendumuses, et hariduseesmärkide täielikuks saavutamiseks peavad sellesse sektorisse tehtavate investeeringutega kaasnema tööga seotud, sotsiaalsed ja majanduslikud poliitikameetmed, mis toetavad jätkusuutlikku majanduskasvu ja jõukust, tagades sotsiaalpartnerite ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonide täieliku kaasatuse sellesse protsessi;

1.3.6 edendama ettevõtlusalaste oskuste lisamist hariduspoliitikasse ja -programmidesse. Koolis nende oskuste omandamist võiks sobival juhul täiendada töökohas toimuva õppega ja toetades ettevõtete osalemist koolide propageeritavates skeemides;

1.3.7 julgustama hariduse ja koolituse dualsete süsteemide kasutuselevõttu koolides. Kõnealused süsteemid ühendavad klasisiruumis õppimise töökohal saadava kogemusega, suurendades haridusasutuste ja ettevõtete hulgas teadlikkust selliste algatuste tähtsusest;

1.3.8 vaatama viivitamatult läbi kutsehariduse ja -koolituse ning tööhõive vahelised seosed, et jõuda paremale arusaamale võimalikest puudujääkidest ja kujundada välja selline kutsekoolitus, mis tööpoolest vastab tööturu vajadustele;

1.3.9 tagama, et on loodud tingimused, mis võimaldavad igapäev osaleda jätkuõppes ja parandada oma väljaõpet (kursused edasijõudnutele ja ümberõpe), võttes nõuetekohaselt arvesse õigust hea kvaliteediga elukestvate õppele;

1.3.10 tunnustama ja hindama mitteformaalset õpet loomingu- ja uuenduslikul viisil, tõstes väljaspool ametlikku süsteemi omandatud oskused rohkem esile ja suurendades mitteformaalse ja formaalse õppe omavahelist täiendavust ning edendades samal ajal võrdseid võimalusi;

1.3.11 võtma vastu ühised reeglid ja põhimõtted, mille abil määratleda kvaliteedikriteeriumid süsteemide jaoks, mis tagavad mitteformaalse õppe tunnustamise ja valideerimise;

1.3.12 investeerima heade õpetajate koolitusse ja värbamisse, parandades nende akadeemilist ja erialast väljaõpet, püüdes õpetajate värbamisel tagada soolist tasakaalu ja pakkudes neile sobivaid töö-, palga- ja karjääritingimusi, et muuta õpetamine nooremate põlvkondade jaoks ligi tõmbavamaks;

1.3.13 käsitama haridus- ja koolituseelarveid investeeringuna tulevikku ja püsiva vajadusena, et olla võimelised täitma kohustust tagada kõigile kvaliteetne ja asjakohane haridus, vältides kärpeid, mis raskendavad selle kohustuse täitmist;

1.3.14 kaasama kõik sidusrühmad (sh noorte- ja kogukondlikud organisatsioonid, koolid ja õpetajad, lapsevanemad ja hooldajad, ettevõtted ja liidud jne) haridusmeetmete kujundamisse ja seiresse ning võimalike probleemide väljaselgitamiseks, samuti noortele hariduse andmise ja nende koolitusse ning ühiskonda lõimimise, esitades selged eesmärgid ning tagades korrapärase hindamise ja piisavad vahendid jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Sotsiaalpartnerid peaksid

1.3.15 võtma endale vastutuse ja rakendama asjakohaselt ellu noorte tööhõive tegevusraamistikku, mis kiideti heaks nende ühises tööprogrammis aastateks 2012–2014, keskendudes seosele hariduse, noorte ootuste ja tööturu vajaduste vahel ning võttes samas arvesse noorte üleminekut koolist tööturule, et suurendada üldiselt tööhõivemäärasid.

2. Sissejuhatus

2.1 Haridus on sageli komitee arutelude keskmes ja seepärast tervitab komitee komisjoni teatise esitatud väidet, et „investeeringud haridusse ja koolitusse on ülioluline, et suurendada

tootlikkust ja majanduskasvu”⁽¹⁾. Samuti jagab komitee dokumendis väljendatud muret Euroopa tööturgudel toimuvate suurte muutuste pärast, mis näitavad, et haridussüsteemid tuleb ümber korraldada, et leida lahendused nende kõigile võimalikele vigadele ja puudustele.

2.2 Komitee on kaasa aidanud hariduse tunnustamisele ühe peamise inimõigusena, koostades hulgaliselt arvamusi⁽²⁾, milles komitee väljendab selgelt, et hariduse peamine eesmärk on jätkuvalt õpetada inimestele, kuidas olla vaba, kriitilise mõtlemisega ja iseseisev isik, kes on võimeline andma oma panuse selle ühiskonna arengusse, milles ta elab, ja mõistma, et nad jagavad ühiseid väärtusi ja kultuuri.

2.3 Komitee on veendunud, et õpetajate koolituse ühe osana tuleks tähelepanu pöörata ka ajakohastele suhtlusoskustele, mis peaksid aitama muuta koolielu asjakohaseks ja huvitavaks⁽³⁾.

2.4 Komitee nõustub ka sellega, et kiiresti on vaja anda sidus ja valdkonnaülene poliitiline vastus mitmele kesksel küsimusele: endiselt kõrge koolist väljalangemise määr Euroopas, töötajate vähenemine osalus elukestvas õppes, miljonid endiselt madala haridustasemega inimesed, ebapiisav lugemisoskus alla 15-aastaste laste hulgas ja noorte massiline tööpuudus mõnes ELi liikmesriigis.

2.5 Komitee kardab siiski, et Euroopa riikides valitseva kriisilukorra valguses läheb teatise väljapakutud algatuste väärtus kaotsi. Eelarvekärped, iseäranis hariduse ja koolituse valdkonna jaoks eraldatud vahendites, võivad raskendada üliõpilaste ebavõrdse stardipositsiooni korrigeerimist ja kõigile kvaliteetne hariduse võimaldamise edendamist⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ COM(2012) 669 final.

⁽²⁾ ELT C 161, 6.6.2013, lk 67–72; ELT C 161, 6.5.2013, lk 27–34; ELT C 11, 15.1.2013, lk 8–15; ELT C 299, 4.10.2012, lk 97; ELT C 191, 29.6.2012, lk 103; ELT C 76, 14.3.2013, lk 1; ELT C 181, 21.6.2012, lk 154; ELT C 143, 22.5.2012, lk 94; ELT C 181, 21.6.2012, lk 143; ELT C 68, 6.3.2012, lk 11; ELT C 318, 29.10.2011, lk 50; ELT C 68, 6.3.2012, lk 1; ELT C 318, 29.10.2011, lk 142; ELT C 318, 29.10.2011, lk 1; ELT C 132, 3.5.2011, lk 55; ELT C 21, 21.1.2011, lk 66; ELT C 255, 22.9.2010, lk 81; ELT C 318, 23.12.2009, lk 113; ELT C 128, 18.5.2010, lk 10; ELT C 224, 30.8.2008, lk 100; ELT C 204, 9.8.2008, lk 95; ELT C 151, 17.6.2008, lk 45; ELT C 218, 11.9.2009, lk 85; ELT C 151, 17.6.2008, lk 41.

⁽³⁾ Survey of Schools: ICT in Education (<https://ec.europa.eu/digital-agenda/node/51275>).

⁽⁴⁾ UNESCO algatuse „Haridus kõigile” 2012. aasta seirearuandes kritiseeritakse asjaolu, et edasiliikumine algatuse eesmärkide suunas on takerdunud, ning jõutakse lõpuks järeldusele, et kui haridussüsteemide ülesanne on anda kodanike jaoks positiivseid tulemusi, peavad need süsteemid rajanema piisaval ja jätkusuutlikul rahastamisel. OECD on hiljutistes avaldustes märkinud, et nii raha säästmise kui kindlate investeeringute aspektist on valitsuste jaoks parim, kui riiklik haridussüsteem keskendub kvaliteedile ja võrdsusele. Kogukonnad ja ebasoodsas olukorras olevad inimesed tuleks kaasata, sest ainult nii on võimalik saavutada kvaliteetne haridussüsteem. (OECD rahvusvaheline hariduskonverents teemal „Quality and dialogue key to public education”, 4. veebruar 2013).

2.6 Kuigi hariduse eest vastutavad liikmesriigid, on ka ELil täita tähtis roll nii avatud koordineerimise meetodi kaudu erinevate haridusministrite koostöös kui ka Euroopa tasandi andmekogumismehhanismide ja selliste erinevate Euroopa haridusalgustuste kaudu, nagu Bologna ja Kopenhaageni protsess, Brugge kommünikee, Euroopa ainepunktisüsteem, (ECTS), Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteem (ECVET), Euroopa kvalifikatsiooniraamistik (EQF) ja kvaliteedi tagamise Euroopa standardid ja suunised (ESGQA) ⁽⁵⁾.

2.7 Kodanikuühiskonnas laialdaselt väljendatud mure, et valitseb ebakõla praeguste noorte oskuste ja ettevõtete nõuete vahel ning et üleminek kooli ja tööelu või töötuse ja töötamise vahel on keeruline, on asjakohane ja järelikult tuleb sellega tegelda. Seepärast tervitab komitee iseäranis komisjoni otsust arendada edasi hariduse ja tööhõive valdkondade vahelist koostööd, edendada ühiseid algatusi ja meetmeid, et muuta üleminek koolist tööle sujuvamaks, vähendada liikuvustõkkeid ELis, parandada otsustavalt tööturu toimimist ja tagada võrdsed võimalused. Komitee ärgitab komisjoni ja liikmesriike järgima seda lähenemisviisi, toetades samas Euroopa sotsiaalmudelit ja tugevdades sotsiaalset ühtekuuluvust.

2.8 Komitee tervitab noorte tööhõive uut tegevusraamistikku, mille sotsiaalpartnerid koostasid oma ühise tööprogrammi 2012–2014 keskse osana ja mida esitleti esmakordselt 14. märtsil 2013 toimunud kolmepoolsel sotsiaaltippkohtumisel.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee märgib heameelega, et komisjon pöörab erilist tähelepanu võitlusele noorte tööpuudusega neljas keskses valdkonnas: kvaliteetne haridus ja koolitus, töökohas toimuva praktilise õppe kaasamine, praktikavõimaluste ja duaalsete õppemudelite kaasamine ning partnerluste edendamine ühiste eesmärkide saavutamiseks.

3.2 Teatise pealkiri vihjab kaugeleulatuvale püüdlusele, milleni selle sisu ei küündi – ilmselt komisjoni soovi tõttu keskenduda oma töös üheleainsale eesmärgile. Komitee arvates oleks dokumendis võidud minna kaugemale ja selleks võinuks käsitleda selliseid pakilisi teemasid/väljakutseid nagu praegune demograafiline olukord Euroopas, energia ja ränne, mis nõuaksid

märksa terviklikumat vastust. Samuti tuleks tulevikus arvesse võtta muid uuringuid, nt ÜRO ja UNESCO koostatud värsked uuringud ⁽⁶⁾.

3.3 Komisjoni ettepanekut silmas pidades hoiatab komitee, et haridust ei käsitataks vaid puhtalt tööalaste oskuste arendamise ja tööalase konkurentsivõime suurendamise vahendina ⁽⁷⁾. Komitee kordab oma veendumust, et tööalane konkurentsivõime ei sõltu mitte ainult põhioskuste ja praktilise kogemuse omandamisest, vaid ka sellistest omadustest ja hoiakutest nagu kodanikuaktiivsus, eneseareng ja heaolu. Seega võib tööalast konkurentsivõimet käsitada küll eesmärgina, mis väärrib järgmist hariduse ümberhindamise raames, ent seda ei tohiks tõlgendada liiga kitsalt.

3.4 Komitee toonitab, et haridusse investeerimise eesmärkide täielikuks saavutamiseks peavad sellega kaasnema tööga seotud, sotsiaalsed ja majanduslikud poliitikameetmed jätkusuutliku majanduskasvu ja jõukuse toetamiseks. Komitee on varem soovitanud, et iseäranis kriisi arvestades vaataksid EL ja liikmesriigid läbi tööhõive ja kvaliteetsete avalike teenustega seonduva poliitika ja/või ajakohastaksid seda tulevikkuvaatavalt, keskendudes rohkem konkreetsetele rühmadele (lapsed, erivajadustega täiskasvanud, rändajad jne), ning et kõigisse neisse poliitikameetmetesse lisataks sooline mõõde ja kodanikuühiskonna organisatsioonide täielik osalus ⁽⁸⁾.

3.5 Tööturul vajatavate oskuste ning noorte ja töötajate üldisel omandatud oskuste vahelise ebakõla tunnistamine muudab veelgi pakilisemaks vajaduse siduda selle lahknevuse käsitlemiseks omavahel kool ja tööelu. Samuti on selge, et koolitunnid ja töötunnid ei ole ega saagi olla samad.

3.6 Komitee tervitab Euroopa Ülemkogu hiljutist otsust käivitada noortegarantii, mille eesmärk on tagada kõigile alla 25-aastastele noortele nelja kuu jooksul pärast haridustee lõpetamist või töötuks jäämist ligipääs headele töövõimalustele, jätkukoolitus või praktikakoht.

⁽⁶⁾ Hiljutiste ja kaugeleulatuvate sotsiaalsete muutuste valguses tegi kaksteist rahvusvahelist hariduseksperti 12.–14. veebruaril 2013 UNESCO peakorteris Pariisis algust nimetatud organisatsiooni 20. sajandil koostatud olulisimate haridusalaste aruannete kriitilise läbi vaatamisega. Käsitleti järgmisi aruandeid: Edgar Faure, „Learning to Be” (1972) ja Jacques Delors'i aruanne „Learning: The Treasure Within” (1996) – www.unesco.org.

⁽⁷⁾ Mõisted „tööalane konkurentsivõime” ja „töökohtade loomine” ei tähenda sedasama ega väljenda sama kontseptsiooni. Kui „töökohtade loomine” on terviklik nähtus, mis hõlmab riigi, tööandjate ja töötajate vahel jagatud vastutust ning nõuab sotsiaaldialoogi ja läbirääkimisi, siis „tööalane konkurentsivõime” näib viitavat vaid töötajate individuaalsele vastutusele.

⁽⁸⁾ ELT C 18, 19.1.2011, lk 18.

⁽⁵⁾ Kõik akronüümid viitavad ingliskeelsetele nimetustele.

3.7 Siiski juhib komitee tähelepanu asjaolule, et tööpuuduse praegune tase puudutab lisaks noortele ka eakamaid töötajaid. Seepärast tuleks nende eakamate töötajate oskusteavet kasutada mitte ainult noorte abistamiseks töö leidmisel, vaid ka mitmekesiste kogemuste kaudu omandatud teadmiste edasiandmiseks.

3.8 Komitee kahetseb, et komisjon jättis kasutamata kõnealuse teatisega avanenud võimaluse tunnustada rolli, mida mitteformaalne haridus võib täita formaalhariduse täiendajana, ning juhib tähelepanu Strasbourgis sümposioonil osalenute üleskutsele algatada ühine pika- ja keskpika perspektiiviga protsess mitteformaalse hariduse tunnustamiseks Euroopas⁽⁹⁾.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Põhioskused ja valdkonnaülelised oskused

4.1.1 Komitee jagab komisjoni seisukohta, et „jõupingutused tuleb suunata valdkonnaülestele oskustele, eelkõige ettevõtluslaste oskuste arendamisele,“ ent leiab, et esimese sammuna tuleb kanda hoolt selle eest, et kõik omandavad põhioskused. Samuti nõustub komitee väitega, et keeleõppele tuleb ka edaspidi pöörata erilist tähelepanu. On tõsi, et noortel, kes on omandanud head põhi- ja valdkonnaülelised oskused (nt meeskonnatöö, mitme keele valdamine, IT-vahendite kasutamise oskus, otsustusprotsessis osalemise oskus jne), on vähem raskusi tööturule sulandumise ja ettevõtlusmaailmas hakkamasaamisega.

4.1.2 Ettevõtlusalased oskused on kindlasti oluline element, arvestades, et need ei ole suunatud mitte ainult ettevõtete loomisele. Ettevõtlusvalmiduseta ei ole elus võimalik palju saavutada, iseäranis sellistel rasketel aegadel. Seepärast on nende oskuste lisamine hariduspoliitikasse ja -programmidesse väga teretulnud.

4.1.3 Ettevõtliku vaimu arendamiseks võib lisaks õppekavades käsitletavale olla oluline ka võimalus osaleda ettevõttes või organisatsioonis toimivas õppes, samuti ettevõtete ja organisatsioonide julgustamine osalema koolide propageeritavates skeemides. Komisjon ja liikmesriigid peaksid läbipaistvamalt defineerima, mida tähendab võrdne ligipääs asjakohastele õppe- ja eluks vajalike oskuste programmidele, ning määratlema sidusa näitajate kogumi, mis võimaldaks võrdlemist eri tasanditel ja saadud tulemuste hindamist, kaasates seejuures sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna.

⁽⁹⁾ Sümposioon toimus 14.–16. novembril 2011 ning selle korraldasid ühiselt Euroopa Komisjon ja Euroopa Nõukogu koos mitme noorteorganisatsiooniga, nagu Euroopa noorteforum, programmi "Aktiivsed noored" eest vastutav Saksamaa riiklik agentuur JUGEND für Europa ja SALTO koostöökeskus (http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Youth_Work/Policy/STATEMENT_Symposium_participants_160312.pdf).

4.1.4 Komitee leiab siiski, et ettevõtliku vaimu kogu potentsiaali vallandumiseks peab see olema seotud meeskonnavaimuga – ka seda tuleks haridusprotsessi käigus lastes ja noortes arendada.

4.1.5 Ka edaspidi tuleb erilist tähelepanu pöörata STEM-ainevaldkondadele (loodusteadused, tehnoloogia, inseneriteadused ja matemaatika)⁽¹⁰⁾, sest need jäävad huvide keskmesse ühiskonnas, milles domineerivad tehnoloogia ja tehnoloogiline areng, ning seetõttu, et nõudmine heade kutseoskustega ja märkimisväärtete teaduslike teadmistega töötajate järele kasvab veelgi⁽¹¹⁾. Siiski on oluline, et neid teemasid käsitletakas kasutajasõbralikul, loominguilisel ja seega ligitõmbavamal moel, mis soosib ka soolise tasakaalu paranemist⁽¹²⁾.

4.1.6 Dokumendis ei viidata ei kriisi ega kohanemismeetmete mõjule teaduste ja teadusuuringute valdkonnas ning selle valdkonna sidusrühmadele (teadlased, akadeemikud, ülikoolid) ega ka ELi eri riikides toimuvale ajude äravoolule. Komitee on mitmes arvamuses⁽¹³⁾ märkinud vajadust tegutseda Euroopa teadusruumi lõpuleviimise nimel ning väitnud, et teadlaste, teaduslike teadmiste ja tehnoloogia vaba liikumine peab kujunema siseturu nn viiendaks vabaduseks.

4.2 Kutseoskused

4.2.1 Komitee jagab komisjoni muret hariduse ja tööturu vahel valitseva ebakõla pärast. On selge, et tööturuga eri sammu käiv haridussüsteem võib luua mitte ainult ebapiisavaid oskusi, vaid – mis veelgi halvem – viia ka töötuseni⁽¹⁴⁾. Komitee nõustub, et rohkem tähelepanu tuleks pöörata sellele, et kutseharidus ja -koolitus läbi vaadata ja jõuda vastastikküsimusele arusaamisele nende ja tööturu vahelistest seostest, eesmärgiga tagada, et hariduspool vastab tööpoolest tööturu nõuetele. Samuti rõhutab komitee, et tööturu vajadustele vastava kutsehariduseni jõudmiseks on hädavajalik kaasata sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskond⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ Akronüüm STEM põhineb inglise keelel.

⁽¹¹⁾ Euroopa Kutseõppe Arenduskeskuse (CEDEFOP) andmetel võib 2020. aastaks suureneda nõudlus kõrge kvalifikatsiooniga tööjõu järele 16 miljoni inimese võrra ning keskmise kvalifikatsiooniga tööjõu järele 3,5 miljoni inimese võrra, samal ajal võib nõudlus madala kvalifikatsiooniga tööjõu järele väheneda 12 miljoni inimese võrra.

⁽¹²⁾ Mitmed eri liikmesriikides teostatud projektid on näidanud, et matemaatika õpetamist on võimalik ligitõmbavamaks muuta.

⁽¹³⁾ ELT C 95, 23.4.2003, lk 48; ELT C 218, 11.9.2009, lk 8; ELT C 306, 16.12.2009, lk 13; ELT C 132, 3.5.2011, lk 39; ELT C 318, 29.10.2011, lk 121; ELT C 181, 21.6.2012, lk 111; ELT C 299, 4.10.2012, lk 72; ELT C 229, 31.7.2012, lk 60; ELT C 44, 15.2.2013, lk 88; ELT C 76, 14.3.2013, lk 43; ELT C 76, 14.3.2013, lk 31.

⁽¹⁴⁾ UNESCO muudetud soovitus tehnilise ja kutsehariduse kohta tuuakse välja, et arvestades praegusele ajale iseloomulikku tohutut teaduslikku, tehnoloogilist ja sotsiaal-majanduslikku – käimasolevat või kavandatud – arengut, eeskätt üleilmastumist ning revolutsiooni info- ja kommunikatsioonitehnoloogias, peaksid tehniline ja kutseharidus olema iga riigi haridusprotsessi elutähtsad aspektid (UNESCO, 2001).

⁽¹⁵⁾ Memorandum kutsehariduses ja -koolituses tehtava koostöö kohta Euroopas – Berliin, 10.–11. detsember 2012.

4.2.2 IKT valdkonna oskuste õpetamisel ja sertifitseerimisel on tööturu jaoks tohtu tähtsus: seepärast tuleks investeerida asjakohastesse programmidesse, et tagada eeskätt noorte naiste puhul nende oskuste omandamine kutsehariduses ja kõrghariduses. Komitee toetab ettepanekut kehtestada Euroopa kvaliteedimärk tööstuse ning koolituse ja sertifitseerimise jaoks IKT valdkonnas.

4.2.3 Komitee kinnitab taas, et igal üksikisikul on õigus teadmiste ja oskuste kogumile, mis võimaldavad tal tööelus ja ühiskonnas täiel määral osaleda. Õigus kutseõppele tuleks tagada mitte ainult noortele, kes edasi tööturule liiguvad, vaid kõigile töötajatele, et võimaldada neil oma oskusi ajakohastada ja tulla toime praegu toimuvatest muutustest tulenevate väljakutsetega. Töölalane konkurentsivõime ei puuduta mitte ainult noori.

4.2.4 Töökohas toimuv õppel, iseäranis duaalsetel süsteemidel, mis ühendavad klassiruumis õppimise töökohal saadava kogemusega, võib olla tähtis roll töökohtade loomiseks vajalike muutuste läbiviimisel⁽¹⁶⁾, ent need süsteemid peavad olema haridussüsteemi osa, mis nõuab asjaomaste erinevate osaliste rollide selgitamist. Äärmiselt oluline on suurendada koolides ja ettevõtetes teadlikkust seda tüüpi õppimisest⁽¹⁷⁾.

4.3 Avatud ja paindliku õppe soodustamine

4.3.1 Tõsiasja tunnistamine, et mudelid muutuvad enneolematu kiirusega (üleminek tööstusühiskonnast teadmishiskonda ja sealt võrguühiskonda), nõuab loominguilist ja uuenduslikumat lähenemisviisi, mis seostaks erinevad eluvaldkonnad ja tegevused, tunnustaks ja väärtustaks edu, rajaks sildu kultuuri, üld- ja kutsehariduse ning tööturu vahele, samuti suurendaks mitteformaalse ja formaalhariduse täiendavust, edendades samas võrdseid võimalusi.

4.3.2 Õppimise soosimisel on mõtet, kui inimestel on võimalik sellest kasu saada ja kui see ülesanne ei sõltu ainult pingutusest, mille iga inimene saab teha ja peab tegema. Vastasel juhul jäävad rühmad, kes juba iseenesest on kõige ebasoodsamas olukorras või tõrjutud, tervikuna eraldatuks. Seepärast märgib komitee kasvava murega, et täiskasvanuhariduse programmides osalemine on ikka veel väga tagasihoidlik; komisjoni andmetel on täiskasvanute osalus elukestvas õppes ELis keskmiselt 8,9 % ja seitsmes liikmesriigis vaevalt 5 %.

⁽¹⁶⁾ Teistes mainitakse kasvupotentsiaaliga sektoritena järgmisi: info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, tervishoid, vähese CO₂-heitega tehnoloogia, personaalsed teenused, äriteenused, merenduspoliitika ja keskkond või sektorid, kus toimuvad suured muutused ja mis seetõttu nõuavad paremate oskustega tööjõudu.

⁽¹⁷⁾ Austria kogemused duaalse süsteemiga on hea tava näide. Selle süsteemi rakendamiseks vajalike tingimuste ja seniste tulemuste põhjalik analüüsimine oleks põhjendatud.

4.3.3 Menetlused väljaspool kooli omandatud teadmiste (mitteformaalne haridus) tunnustamiseks on praegu liiga vormilised ja vajavad parandamist. Samuti tuleb rõhutada, et otsused peavad olema asjaomaste sotsiaalpartnerite ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteerimise tulemus ning et riik peaks vastutama selle eest, et tunnustamisel oleks tagatud kvaliteet. Tunnustamismenetlused võivad tulemuslikumalt aidata mitteformaalse hariduse eelised iseäranis sotsiaalpartnerite hulgas paremini nähtavale tuua. Samuti on tähtis anda võimalikult ulatuslikku ja lihtsasti mõistetavat teavet oskuste tunnustamise ja valideerimise viiside kohta, tagamaks, et kõik sellest kasu saavad.

4.3.4 Eeskätt noorte hulgas valitseva suure tööpuuduse ajal on avatumate ja paindlikumate lähenemisviiside leidmine oskuste omandamisele Euroopa peamine väljakutse keskmises ja pikas perspektiivis. Nende väljakutsetega toimetulekuks tuleb liikmesriikidel muu hulgas:

- a) tagada kõigile juurdepääs elukestvale õppele, mis aitab parandada oskusi ja saavutada ligipääsu kõrgema kvalifikatsiooniga töökohtadele, st saavutada strateegias „Euroopa 2020” määratletud kaasava majanduskasvu eesmärk;
- b) tagada noortele võimalus konsulteerida karjäärinõustamise spetsialistidega;
- c) parandada sotsiaaldialoogi raames kokku lepitud praktiliste, uuenduslike ja loominguiliste meetmete abil nende koolitust (täiendus- ja ümberõpe), kes juba töötavad või sooviksid töötada, ent kelle akadeemilised või mitteakadeemilised oskused ei ole piisavad. Nendes algatustes tuleks arvesse võtta kõnealuste töötajate vanust, kogemusi ja teadmisi;
- d) sätestada õigus kvaliteetsele sertifitseeritud tööalasele koolitusele, määratledes kõigi töötajate koolitustundide arvu aastas, sõltumata nende kvalifikatsioonist või lepingutüübist;
- e) toetada ettevõtetes oskuste ajakohastamise kavade väljatöötamist, kaasates nii töötajad kui tööandjad, võttes eeskätt VKEde puhul arvesse ettevõtjate olukorda, toimides seega kooskõlas ELi tasandil sotsiaalpartnerite vahel sõlmitud lepetega;
- f) toetada algatusi, mille eesmärk on rohkem esile tõsta väljaspool formaalharidust omandatud oskusi, parandades mitteformaalse õppe tunnustamist ja tagades selle kvaliteedi.

4.3.5 Komitee toetab komisjoni kavatsust luua Euroopa oskuste ja kvalifikatsioonide piirkond, et kindlustada suurem ühtsus ja läbipaistvus oskuste ja kvalifikatsioonide tunnustamisel ELis.

4.4 Euroopa õpetajate ja koolitajate toetamine

4.4.1 Komitee jagab tunnustust, mis teatise on omistatud õpetajate ja koolitajate keskele rollile õppimise täiustamisel ning laste ja noorte julgustamisel omandama oskusi, mida nad vajavad üleilmastumise väljakutsetega toimetulekuks. Koolitusse investeerimine ning kõrgetasemeliste õpetajate ja koolitajate värbamine on seega vajalik ja positiivne strateegia.

4.4.2 Väide, et heade õpetajate ja koolitajatega võib palju saavutada, ei tähenda aga, et õpetamine üksi määrab ära, kuidas õpilased õpivad, või et võiks alahinnata sotsiaal-majanduslikku konteksti, milles see toimub.

4.4.3 Kaugeleulatuvate majanduslike, sotsiaalsete ja tehnoloogiliste muutuste taustal tuleks õpetamist kui elukutset vaadelda keske osisena sellise kvaliteetse hariduse edendamisel, mis suudab kohanduda praegustele nõudmistele. Sellest aspektist omandavad määrava tähtsuse õpetajate akadeemilise ja erialase hariduse parandamine, asjakohaste palga- ja karjääritingimuste pakkumine ning selle elukutse noorte jaoks ligitõmbavamaks muutmine. Äärmiselt tähtis on kindlustada õpetajate värbamisel ka parem sooline tasakaal.

4.4.4 Komitee märgib, et õpetajate töölevõtmisel on soovitatav arvestada mitmekülgusega, eelkõige etnilise päritolu, kultuuri, religiooni, vanuse, jmt seisukohast. Lisaks tuleb inimeste vaba liikumise ja rände kontekstis eelkõige suurendada keeleoskust ja kultuuridevahelise suhtlemise oskust nii laste ja noorte kui ka õpetajate seas, et koostöö sujuks ka siis, kui emakeeled on erinevad. Õpetajatele tuleb tagada vastav koolitus, mis aitaks neil tegeleda koolist väljalangenutega või ebasoodsas olukorras lastega, kes kuuluvad sotsiaalses riskirühmadesse või kannatavad tõrjutuse all. Seega on vaja nüüdisaegseid õpetajaid, kes suudaksid kohaneda mitmekultuurilise ja mitmekesise õppe- ja töökeskkonnaga⁽¹⁸⁾.

4.5 Hariduse rahastamine

4.5.1 Komitee tervitab komisjoni võetud kohustust keskenduda rohkem hariduse rahastamisele, avades peamiste osalistega arutelu haridusse investeerimisega kaasneva kasu üle⁽¹⁹⁾. Samuti toetab komitee mõtet teha koostööd sotsiaalpartneritega, et uurida, kuidas suurendada kvaliteetse töökohal õppimise võimalusi.

⁽¹⁸⁾ ELT C 151, 17.6.2008, lk 41; ELT C 218, 11.9.2009, lk 85.

⁽¹⁹⁾ UNESCO on avaldanud uue uuringu, milles analüüsitakse ettevõtete ja erasihtasutuste panuseid haridusse. Uuringust nähtub, et sellised panused kokku ei moodusta rohkem kui 683 miljonit USA dollarit aastas. Võrdluseks: see moodustab 0,1 % maailma kahe suurima naftafirma kasumist ja vastab kahe Airbus A380 tüüpi lennuki maksumusele. See on tegelikkuses väga väike summa, võrreldes 16 miljardi USA dollariga aastas, mida oleks tarvis, et kõik lapsed saaksid käia algkoolis. Esitlus Davosi foorumil, 23. jaanuar 2013.

4.5.2 Komitee märgib rahuloluga, et liikmesriigid edendavad riiklike arutelusid jätkusuutlike rahastamismehhanismide üle hariduse ja koolituse valdkonnas. Ent sellele teemale pühendatud tähelepanust hoolimata väheneb hariduse ja koolituse rahastamine paljudes liikmesriikides⁽²⁰⁾. Komitee rõhutab, kui tähtis on kaasata sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid ulatuslikult ja pidevalt kogu protsessi. Komitee tervitab püüdeid kaasata erasektor haridussektori, eeskätt kutsehariduse ja -koolituse rahastamisse, ent soovib samas sellistel juhtudel välja töötada selged kriteeriumid eri sektorite (avalik sektor, erasektor ja muud sektorid) vahel jagatud vastutuse kohta. See ei tohi tähendada, et riigid vabastatakse vastutusest riiklike või rahvusvaheliste kohustuste eest, mille nad on võtnud eesmärgiga tagada asjakohane rahastamine ja kvaliteetne haridus kõigile⁽²¹⁾.

4.5.3 Komitee kinnitab rõhutatult, kui olulised on noorte liikuvuse jaoks sellised programmid nagu „Erasmus”, „Erasmus Mundus” ja „Aktiivsed noored”, mille panus noorte individuaalsesse arengusse, oskustesse ja kvalifikatsioonidesse on leidnud üldist tunnustust. Seepärast tuleks uues mitmeaastases finantsraamistikus suurendada nende programmide rahastamist, samuti parandada osalejate valiku menetlust, et tagada kõigile võrdsed, õiglased ja tõelised võimalused, julgustades programmide kaudu teatud riskirühmi neis algatustes osalema ja pakkudes lahendusi, et ületada rahalistest vahenditest ja kvalifikatsioonidest tulenevad takistused, millega paljud õpilased ja noored silmitsi seisavad.

4.6 Partnerlus

4.6.1 Komitee jagab komisjoni seisukohta, et olulisel kohal on tihedam koostöö hariduse ja koolituse valdkonna eri osalejate ja sotsiaalsete rühmade vahel; partnerlused võivad pakkuda rikastavat kogemustevahetust ja võimaldavad integreerida haridusprotsessi igapäevasesse, kes suudab pakkuda ja/või ajakohastada konkreetseid ja iseäranis tööturul nõutud oskusi.

4.6.2 Komitee rõhutab, kui oluline on kaasata kõik sidusrühmad (sh noorte- ja kogukondlikud organisatsioonid, koolid ja õpetajad, lapsevanemad ja hooldajad, ettevõtted ja liidud, kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused ja muud riigiasutused) kooliellu, esitada selged eesmärgid ning tagada korrapärane hindamine ja piisavad vahendid jätkusuutlikkuse tagamiseks. Komitee loodab, et programm „Erasmus kõigile” annab otsustava panuse selliste partnerluste toetamisse, soodustamisse ja edendamisse, mille abil püütakse tagada kvaliteetne haridus ja võrdsed võimalused. Haridus on terviklik protsess ja nõuab

⁽²⁰⁾ Eurydice'i aruanne „Funding of Education in Europe 20-2012. The Impact of the Crisis.” (http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/147EN.pdf)

⁽²¹⁾ Kohustus tagada kvaliteetne haridus sisaldub kõigi riikide põhiseadustes ning rahvusvahelisel tasandil UNESCO haridustele pühendatud maailmakonverentsi lõppdeklaratsioonis (1990, Jomtien) ja ÜRO aastatuhande arengueesmärkides (2000, New York), mille on allkirjastanud kõik ELi liikmesriigid.

seepärast kõrgetasemelist karjäärinõustamist, mis oleks kombineeritud kutsenõustamise teenusega. Lisaks tuleks levitada häid tavasid, mida järgitakse paljudes koolides, mida väljaspool koolitunde kasutatakse kultuuri-, koosolekute ja täiendusõppe keskustena, mis pakuvad võimalusi eri põlvkondadele ja eri ühiskonnarühmadele.

4.6.3 Komitee tunnustab noorteühenduste väärtust noorte osaluse kujunemises ja nende panust noori praegusel hetkel puudutavate tohutute probleemide lahendamisse. Siia hulka kuulub loomulikult noorte tööpuudus, mille äärmiselt kõrge

määr on täiesti vastuvõetamatu. Partnerluste loomine nende organisatsioonidega, et suurendada nn pehmete oskuste, nagu korralduslikud, suhtlus-, juhiomadused, algatusvõime, võõrkeelte oskus jne, omandamist, võib olla positiivne strateegia, eeldusel et tagatud on ka selle rakendamiseks vajalikud vahendid ⁽²²⁾.

4.6.4 Komitee tervitab mõtet luua liikmesriikides noortegarantiid, mida rahastatakse mitmeaastase finantsraamistiku raames erifondist, ent leiab, et 6 miljardit eurot on selgelt ebapiisav, arvestades, et osa sellest summast on juba eraldatud Euroopa Sotsiaalfondist.

Brüssel, 10. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Henri MALOSSE

⁽²²⁾ Bathi Ülikooli / GHK 2012. aasta aruanne tõi esile formaalhariduse mõju noorte tööalasele konkurentsivõimele ning noorteorganisatsioonide võimaliku tähtsuse selles protsessis.